

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Caput VI. De Restitutione, ejus Radice, Causis eam excusantibus, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

aliis communibus, quamvis illud excuset Sylvester, Navarrus, Salas, Diana, &c.

SOCIETAS NEGOTIATORIA, est conventio conferentium aliquid ad commune lucrum, & damnum. Ut sit licita requiritur, 1. Ut fundetur in negotiatione honesta, 2. Ut servetur aequalitas proportionalis lucrorum & damnorum pro rata eorum, quae conferuntur, 3. Ut fors fiat omnium, nisi lucri tantum sit communio, ex pacto instituta.

Dissolvitur illa Societas, 1. Socii renuntiatione, 2. Ejus morte, aut egestate, 3. Elapso tempore, ad quod inita fuerat, 4. Cessante negotiatione.

Quando unus de sociis confert solam pecuniam, & alter solam operam, potest fieri communio fortis & lucri, 1. Sic ut in fine ex aequo dividatur pro rata pecuniae ab uno, & assimationis operae ab altero collatae, 2. Sic ut conferens solam operam non sit particeps fortis, sed solum aliquotae partis lucri, ejus spes aequivaleat operae ab ipso posita: hoc enim utroque modo servatur aequalitas utriusque requisita.

CONTRACTUS TRIPLEX, est quo conferens in Societatem à locio assecuratur de sorte integrâ cum certo lucro, sed minore eo, quod ex negotiatione speratur. Unde in eo sunt virtualiter tres contractus, scilicet Societatis, assecurationis, & venditionis majoris lucri sperati. Hunc contractum esse licitum sudent, 1. Leges, & institutiones ei aperte faventes. 2. Haec ratio: est certò contractus ille triplex licitus si fiat divisim cum diversis; adeoque etiam cum eodem simul & semel; cum per hoc nullam contrahat injuriam, nec mutet naturam, adeoque non transeat ad rationem mutui. Ita Sylvester, Gabriel, Major, Navarrus uterque, Toletus, Lessius, Sylvester, Abulen- sis, &c.

Objectiones contra contractum Triplicem ex sequentibus solvuntur. **Dominium pecuniae** in ejusmodi contractu in Societatem depositae non est penes solum negotiatorem, cum non possit de illa, sicut de mutuo accepta, pro suo arbitrio disponere, sed teneatur eam vel aequivalentem suo & deponentis nomine negotiationi applicare. Huic quidem soli perit, at non ratione dominii ut mutui formalis aut virtualis in ipsum translati, sed vi contractus assecurationis adjuncti. Hoc contrahendi modo pecuniam conferens non sentit lucrum, nullum potens sentire incommodum, quod non esset aequum, quandoquidem patiatur damnum majoris lucri quod sperare potuit.

Secundò, Bulla Sixti Pontificis hunc contractum non prohibet ut illicitum jure naturae, sed tantum ut scandalosum ex praesumptione usurae palliatæ, quae non intervenit si contractus in eo inclusi fiant serio, verè, & non fictè, unde in Germania, & Belgio, illa non habetur à pluribus pro recepta.

SPONSIO, quae certantes de alicujus rei eventu sibi invicem aliquid spondent, dandum ei qui veritatem fuerit assecutus, est licita, si absit fraus, par sit utriusque periculum, nec sit de re turpi &c. **Sortes** ex quarum eventu aliqua decernuntur, aliae sunt **divisoriae** quibus de re communi disponitur, aliae **electoriae** quibus alii aliis praefertuntur in ordine ad officia vel secularia, quae licent, vel Ecclesiastica, quae sunt prohibita. **Consultoriae** & divinatoriae sunt superstitiosae.

TESTAMENTA privilegiata quoad solemnitatem sunt, 1. Militum in castris. 2. Facta coram Prin-

R. P. Arjdek. Tom. II.

cipe. 3. Belgica juxta consuetudines variis locis usitatas. 4. Ad pias causas, quae deficiente solemnitate obligant in conscientia, modo adsint jure naturae requisita ad translationem Domini; ad profanas etiam causas valent in conscientia, sed validitate infirma per judicium rescindibili, non firma & irrefcindibili; quo sensu exponenda & inter se concilianda sunt Leges ac juris utriusque DD. in speciem pugnantes in his de testamentis privilegiatis.

Testari prohibentur jure naturae amentes: positivo jure partim Civili, partim Canonico, impuberes, surdi simul & muti, prodigi, damnati ad mortem, carcerem perpetuum, aut exilium, haeretici, servi, filii-familias, & usurarii manifesti, &c. Testamentum de se **revocari** potest à testatore validè & licitè, 1. Per factum contrarium, ut si testator illud laceret, 2. Per alterum Testamentum legitimum. Ita habent **jurium dispositiones**.

Per Testamentum **Heredes instaurati** possunt, qui non sunt lege prohibiti, ut sunt haeretici, spurii, id est, orti ex parentibus inter quos tempore vel conceptionis, vel nativitatis erat aliquod impedimentum dirimens, non legitimum, etiam deficiente prole legitima, non succedunt illi parentibus ab intestato, neque ex Testamento, nec ullam partem hereditatis accipere possunt etiam in conscientia: secus naturales, id est, orti ex parentibus sic non impeditis; illi enim possunt à Patre instaurati heredes si deficiant legitimi, & ascendentes; quamvis ei non succedant ab intestato, nisi ex sextante, succedunt tamen matri, tum ex Testamento, tum ab intestato pari jure cum legitimis; de quibus fufius juxta leges Belgicas Lessius de jure & just. Zyepus, aliique.

Reliqua de **TESTAMENTO** in hoc Opere traduntur infra Tomo II. Part. II. Tract. V. cap. 13.

CODICILLUS, est sequela, & velut supplementum Testamenti. **Legatum** est donatio in Testamento praestanda ab haerede. Factum absolute legatum debetur statim à morte testatoris: Factum sub conditione debetur ea impleta. **Fidei commissum** est, quod alteri ita relinquitur, ut illud non possit alienare.

Non potest haeres ita legatis gravari ut haereditas reddatur **inutilis**, alioqui potest detrahere Falcidiam, id est, quartam partem hereditatis ex legatis detrahibilem, aut Trebellianicam, id est, quartam partem ex Fidei commissis detrahibilem, ut haeres habeat saltem quartam partem bonorum defuncti.

Si Legatum aut Fidei commissum sit ad **pias causas**, nec Falcidia, nec Trebellianica detrahi potest. Sola Parochia aut Confessarii depositio de ultimâ voluntate defuncti ad pias causas haereditatem obligat in conscientia, dum constat de horum probitate. Ita **Layman hic, aliique**.

CAPUT VI.

De Restitutione, ejus Radice, Causis eam excusantibus, &c.

DE Restitutione in ordine ad Praxim agitur accuratè in hujus Operis Tomo. II. Part. III. Tract. V. cap. 14. infra.

Ne quid aliqua ex parte desit in materia tam necessaria, quaedam hic ad omnimodam Theologi institutionem subjiciuntur.

AD

isde
kin

theo-
logia

P. II
P. 5

Ad notitiam fundamentalem *Obligationis restituendi*, sciendum est, quod illa oriatur ex injustitia, quæ fit contra jus alterius. Jus autem alienum dicitur *mobile*, quod abdicari potest à Domino: Jus verò *immobile*, quod abdicari non potest, quale habet Clericus ne percutiatur. Quoad jura mobilia, non potest injuria fieri volenti, potest quoad immobilia, ut fit marito consentienti in abusum suæ uxoris. Idem est de percussione Clerici, licet ipse in eam consentiat, uti patet ex jure Canonico *Cap. Contingit de sent. excom.* ubi ea percussio dicitur injuriosa, etiam non violenta. His tamen non debetur satisfactio, quia consentiendo illam remisit.

Obligatio restitutionis oritur ex violatione solius *justitiæ commutativæ*, non distributivæ. Quia illa sola respicit jus strictum: distributiva enim solum respicit jus fundatum in ratione partis alicujus communitatis, quod non est strictum. Hinc, per se loquendo, non obligatur ad restitutionem qui confert beneficia aut officia digno relicto digniori. Dixi, per se loquendo, quia si tactus sit concursus cum promissione digniores præferendi, tenetur ad restitutionem ex violatione *justitiæ commutativæ* orta ex pacto præcedenti. Similiter si Princeps dignis prætermittis confert officia publica indignis, violat *justitiæ commutativam*, non adversus dignos prætermittos, sed adversus communitatem, cui strictè obligatur de dignis illi providere. Ita Suarez, Lessius, Rebellus, Lugo, Maldernus, alique, Contra Cajet. Vasquez, Molinam, & Aragoniam.

Radices generales restitutionis, duæ assignantur, scilicet, *injusta acceptio*, seu *damnificatio*, & *res accepta*, id est, res ex *justitia* Domino suo restituenda. Ambæ concurrunt in fure detinente rem furtivam; separantur in eo qui rem furtivam emit bonâ fide, eamque nesciens esse furtivam detinet absque ullâ damnificatione activa ex parte sua Domino illata. Pro injuria *transiente*, id est, non damnificante, nulla debetur restitutio, sed tantum aliqua satisfactio, ut pro irrisione, verbis contumeliosis, &c. Obligatus Titulo rei acceptæ, 1. Ad nihil tenetur si res pereat. 2. Tantum tenetur ad fructus extantes, & quatenus ex iis factus est ditior. At verò obligatus Titulo *injuste acceptiois*, tenetur restituere rem aut ejus æstimationem, quomodocumque perierit, 2. Omnes fructus ex ea perceptos. 3. Compensare omnia damna inde secuta. Unde mensura restitutionis ratione rei acceptæ, est quantitas possessionis; ratione *injuste acceptiois*, est quantitas alieni damni. Ita cum D. Thoma, Layman, alique.

Possessor bonæ Fidei, ubi adverterit rem non esse suam, tenetur Domino comparenti eam statim restituere, nec potest pretium à se pro ea datum exigere, nisi datum sit animo rem restituendi Domino suo, ejusque negotium utiliter gesserit. Si bonâ fide rem *consumpserit*, aut alienaverit, ad nihil tenetur, nisi quatenus ex ea factus est ditior; si vendiderit, tenetur Domino comparenti, contractu venditionis rescisso, emptori pretium restituere, ei enim tenetur venditor de evictione, non tamen rei Domino si res vendita reperiri non possit, nisi quatenus ex ea factus est ditior. Quia Dominus rei non est Dominus pretii. Tenetur etiam fructus naturales, ut fœtus animalium, & mixtos, id est, partim à re, partim ab industria provenientes, ut segetes; & fructus civiles, ut re-

ditus &c. restituere, subductis expensis. Quia res qualibet Domino suo fructificat, non tamen fructus industriales. Rem alienam Titulo gratuito à fure acceptam tenetur, per se loquendo, Domino restituere, nisi certus sit fore, ut furi justam ab causam redditam, Domino restituatur: quia in hoc casu Dominus non potest esse rationabiliter invitus.

Potest emptor *bonæ Fidei*, ad recuperandum tantum pretium, *rem furi reddere*, licet sit moraliter certus eam Domino perituram: Quia secluso contractu nec delicto, nemo tenetur rem alienam cum proprio suo damno apud se conservare ut restituatur suo Domino, quia ad id nullum habet jus.

Neque refert, quod emptor rem furi reddendo eam reducat in pejorem statum. Quia hoc non fit directè & positivè, sed tantum negativè, quatenus scilicet ad vitandum damnum proprium, rem delinens in meliori statu conservare. Emptor tamen *bonæ Fidei*, ratione *injuste acceptiois*, probabiliter eo casu tenetur rem Domino suo restituere, uti docet probabiliter, Navarrus, Lessius, alique, contra Sylvestrum, Alensum, Dianam, & alios. De emptore bonæ Fidei assertionem nostram tenet Navarrus, Sylvester, Vasquez, Lessius, Bonacina, Maldernus, Turrianus, Lugo, &c. contra Cajetanum, Sotum, Medinam, Layman, Durium, &c.

Mala Fidei possessor obligatur ad restitutionem rei si extet, & ad ejus valorem si perierit, etiam fortuito, & absque ejus culpâ; idque etiam apud Dominum per injuriam alicujus tertii erat peritura: quia hunc preveniendi ipsius obligationem in se suscipit. Si tamen res casu perierit apud iniquum possessorem, eodem modo absque ullius injustitia apud Dominum peritura, probabiliter ad nihil obligatur in foro interno: Non enim ex re accepta, quia perit: non ex *injusta acceptioe*, res enim æquè erat peritura, adeoque ille non fuit efficax causa damni. Communiter tamen dicitur imponenda ei restitutio in foro externo in pœnam criminis. Ita Navarrus, Lessius, & alii, contra Paludanum.

Fur ad nihil obligatur probabiliter, qui sciens & volens rem alienam consumpsit eo loco & tempore quo aliâ citram *injustitiam* erat certò peritura: Quia in illis circumstantiis res Domino suo nullius erat peritura, ac proinde ejus destructio non est illi damnosa: Secus si fur illam transfulerit in locum ubi erat servanda: Quia tunc erat alicujus pretii Domino suo. Ita Vasquez, Amicus, alique.

Res quæ apud iniquum possessorem *meliorata* est, aut *fructificavit*, cum omni melioratione suâ restituenda est, & cum omnibus fructibus non solum perceptis, sed etiam percipiendis à Domino si rem suam habuisset: quia res Domino suo melioratur & fructificat, ideoque cum his tanquam ad Dominum pertinentibus restitui debet.

Pro *debitorum solutione* servandus est ordo juris prioris. Hinc 1. Si res extat in specie reddenda est Domino. 2. Debita Titulo oneroso præferuntur debitis Titulo gratuito. 3. Debita certi creditoris præferuntur debitis creditoris incerti.

Causa excusantes à restitutione traduntur infra hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. cap. 14. §. 4.